

Terefere a vasverőknél

Az izzó fém formálóit, a tűzzel és vassal ügyesen bánó kovácmestereket évszázadokon át megbecsülés és babonás hit övezte. A mitológiák kovácsisteneit különösen azokban az időkben tisztelték, amikor a jobb minőségű fegyver, fémtárgy a gazdagságot, rangot tükrözte.

A szerszámkészítő, patkoló mesterek olykor lovakat, marhákat gyógyítottak, fogat húztak. Vagy szemről hályogot operáltak, mint Mikszáth Kálmán egyik elbeszélésében. A dél-skóciai falu, Gretna Green (ejtsd gretna grín) kovácsa a menekülő szerelmesek összeesketőjeként híresült el. Az angol házassági törvény a 21 éven aluliak egybekelését szülői beleegyezéshez kötötte, ellenben az enyhébb skót törvény szerint két tanú jelenlétében akár a kovács is összeadhatta a fiatalokat. Ezért az atyai szigor elől sokan szöktek Skóciába, hogy a kovácsüllő előtt mondhassák ki a boldogító igent.

A falvakon, városokon átvezető utak mentén épített kovácsműhelyeket mégis jellemzően a lovukat patkoltatók, szerszámot javíttatók keresték fel. Akadtak, akik csupán pipaszívásnyi időre köszöntek be a vasverőkhöz, mások hírekre vágyva időztek a kovácsműhelyben. A patkolószín alá húzódva faggatták a portékáival piacra igyekvő, útbaigazítást kérő kereskedőt, máskor hitetlenkedve hallgatták a vándordíákok színes történeteit. A kovácsműhely az 1800-as években és a 20. század első felében sem sokban különbözött a régebben emeltektől. A bejárattal szemben állt a fújtató és a hevítő kohó, melynek füstjét szabad, később zárt

kemény vezette el. Az előtető alatt ácsorgók szemügre vehették a vízzel töltött hűtővályút, a szerszámramán sorakozó kalapácsokat, fogókat, a kézzel hajtható fúrógépet, a természetes kézi satut. Az igényes mesterek büszkéek voltak a rendre, akár behunytt szemmel megtalálták a szükséges szerszámot.

A műhelybe idegenek nem merészkedtek, csak távolról csodálták, ahogyan a mester a szikrázó parászból kiemeli a tűzi fogókkal az izzó patkót vagy más munkadarabot, a földbe ásott üllőre helyezi, majd rögvést diktálni kezdi a súlyosabb pörölyökkel dolgozó segédeknek. Mert ahogy a mondás tartja, *egy kovács nem kovács, két kovács fél kovács, három kovács a kovács*. A mester szabta ritmusból nem lehetett kiesni, mert az ütemvesztés balesettel járhatott, ezért a tanoncok kiválasztásánál nemcsak a kemény munkához nélkülözhetetlen erős testalkatra figyeltek, hanem a zenei érzéket is felmérték.

Ha munkájával megbecsülést szerzett a községben vagy az uradalomban felfogadott kovács, akár idős koráig egy helyen dolgozhatott. A látogatók új beszédtemái jelezték csupán az eliramló időt. A műhelybe betérőket már nem a határban lovakat elköltő betyárok tettei foglalkoztatták,

hanem a szegénység elől Amerikába kivándorló, szerencsét próbáló fiatalokról hozták-vitték a szót, és irigykedve emlegették a szerencsés hazatérőt, aki dollárjaiból házat, földet tudott venni. Olykor az örökösödést kísérő perpatvarok, a legények bál utáni verekedéseiről szóló beszámolók tették izgalmassá a hétköznapokat, vagy a vásári tolvajlásokról, utazók kifosztásáról szóló mendemondák.

Akadtak, akik gyógyírt keresve tértek be a kovácshoz. Az aggódó anyák a bölcsőbe mágikus erejűnek hitt vasdarabot tettek, hogy az ártó szellemektől óvják csecsemőjüket. Mások a kikelt kiscsibéket állították vasra, hogy erősek, egészségesek legyenek, vagy a hűtővályú vasat edző, csodaszernek képzelt vízből merítették, míg a bölcs kovácsok elnézően mosolyogtak.

RESZLER GÁBOR

